

BODHISATTVA - INIMSOO IDEAAL

HERMAN VON KEYSERLING

Lugemiskilde

Sõnumitooja nr 7-8, aprill 1989

Ma aiman aega, mil inimlik vägi ja vaprus ei ole enam üldsegi endist viisi piiratud, vaid püüdnud ainult lõplike ja üldiste sihtide poole. Sest ideaalset tulevikku ei iseloomusta see, et kangelaslikkuse asemele asub värvitu leplikkus, vaid et kangelaslikkus asub võltsi asemel Tõde teenima; et tunnetav vaim hakkab nõndaviisi juhtima maiseid vägesid. Muidugi ei lakka need kunagi toimimast. Nii röövel kui ka tõekuulutaja ilmutavad üht ja sama vaprust ja nõrkus jääb ikka nõrgaks, millel iganes ta ka ei põhineks. Nõnda kaua kui öeldakse: kangelaslikkus või suuremeelsus, ei ole inimkond veel küps Universaalsuseks. Veel ei ole ta seda. Et ta peagi selleni jõuaks, ei tohiks need vähesed, kelles sügavam teadvus juba nüüd elab, väsida oma teadmist kuulutamast.

Ma mõtlen bodhisattvale, kes on andnud töötuse mitte minna nirvaanasse seni, kuni kas või üksainus hingeline veel maistes köidikutes vaevleb, ja võrdlen oma kujutlust targaga, kes ükskõiksena maailma suhtudes ainult jumalatundmise poole püüab. Selline tark pole veel tõesti üle saanud nimest ja vormist, sest pärast kõikide köidikute maharaputamist jääb talle ikka alleas üks köidik – himu ära tunda, et just tema on see, kelle poole Jumal oma palge pöörab. Bodhisattva aga, kunagine tark, on endalt ka need viimased kütked heitnud. Tema tunnetustung, mis algselt pidi vabastama isiksuse, on selle anuma lõpuks lõhkunud. Nüüd ei ela ta üleüldse enam iseendas, nüüd pakub ta jumalikule valgusele täiuslikult läbipaistva vahendi. Kui too täiesti murdumatult läbi tema paistab, tahab ta üha rohkem anda, kiirgab endast üha rohkem välja, ei saa olla teisiti, kui annetades loomisele pühenduda, nagu päike ei saa jätta ühtegi aatomit soojendamata.

Bodhisattva kõneleb kurja maailmaga, sest ta teab, et kuulub sellega ühte. Endast vabanenud, tunneb ta oma aluspõhja Jumalas, kuid oma pealispinda kokku kasvanuna kõigega, mis olemas. Nõnda peab ta kõiki olendeid armastama nagu iseennast ja ei saa rahu enne, kui nad kõik kõiges Jumalust peegeldavad. Inimsoo edenemise sihti kehastab bodhisattva, mitte tark.

Nende sõnadega lõpeb „Filosoofi reisipäevik“, raamat, mille krahv Hermann Keyserling kirjutas Raikkülas pärast oma ümbermaailmareisi. Toimus Esimene maailmasõda ning sõja sünged sündmused avaldasid kahtlemata mõju Keyserlingi tollastele ideedele, kuid ei suutnud varjutada temale iseloomulikku optimismi, mis oli leidnud kinnitust tutvumisest maailmakultuuriga kogu selle säravas mitmekesisuses.

***

Hermann von Keyserling (1880–1946) ei olnud baltisaksa kultuurikeskkonnas erandnähtus. Huvi orientalistika ja maailmakultuuri vastu iseloomustas suurt osa selle kultuuri kandjatest. Väljapaistvamate seast võiks nimetada indoloogi **Leopold von Schroederit** (1851–1920), patroloogi ja idakiriku uurijat **Adolf von Harnackit** (1851–1930), indoloogi **Robert Lenzi** (1808–1836), arabisti **Viktor Rosenit** (1849–1908), iranisti ja türkoloogi **Carl Salemanni** (1849–1916), tibetoloogi ja altaisti **Franz Anton von Schiefnerit** (1817–1879), iranisti **Friedrich Rosenbergi** (1867–1934), budoloogi **Otto Rosenbergi** (1888–1919), indoloogi ja budoloogi **Alexander Staël von Holsteini** (1877–1937).